

prof. PhDr. Dušan POLONSKÝ, CSc.
Žilinská univerzita v Žiline
Fakulta humanitných vied
Katedra pedagogických štúdií
ul. Univerzitná 8215/1
010 26 Ž i l i n a

28. 10. 2011

OPONENTSKÝ POSUDOK

na dizertačnú prácu Mgr. Ivony BURYOVEJ: „*Andragogické souvislosti ošetrovateľské profese*“. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, Katedra sociológie a andragogiky, 2011

Počet strán textu: 117

Počet príloh: 4

Použitá literatúra: 106 zdrojov

a) Aktuálnosť zvolenej témy dizertačnej práce

Mgr. Ivona BURYOVÁ sa podujala riešiť vo svojej dizertačnej práci aktuálnu a pre prax ošetrovateľskej (a vôbec pomáhajúcej a zdravotníckej) profesie prínosnú problematiku. Ide vlastne o permanentne naliehavý problém, ktorý je spojený hlavne so zvyšujúcimi sa spoločenskými potrebami na zabezpečenie ošetrovateľskej starostlivosti na strane jednej a so spoločenským docenením – statusom (aj finančným ohodnotením) kvalifikovaných pracovníkov v tejto spoločensky prospešnej sfére na strane druhej. Spoločne s tým aj prebiehajúce demografické procesy nasvedčujú tomu, že s postupujúcim starnutím („šedivením“) populácie, bude o tieto profesie a služby zvýšený dopyt, pričom sa nemožno vyvarovať ani protirečivým tendenciám, ktoré autorka v úvode dizertačnej práce naznačuje.

b) Splnenie cieľov dizertačnej práce

Hlavným cieľom dizertačnej práce, ktorý je prezentovaný autorkou v prvej kapitole práce (s. 3) bolo *identifikovať súčasné psychologicko-sociálne aspekty zdravotníckeho povolania, v konfrontácii s teoretickými názormi odborníkov z oblasti pomáhajúcich profesií, poradenskej psychológie, andragogiky a sociálnej práce v Českej republike*. Následne boli tieto ciele operacionalizované do konkrétnych úloh, ktorých plnením je realizovaný.

Možno už v úvode posudku hodnotiť, že vytýčený hlavný cieľ a jednotlivé úlohy dizertačnej práce boli v podstate splnené. Autorka k ich naplneniu zvolila vhodnú (z hľadiska obsahu) osnovu, prostredníctvom ktorej tento cieľ aj úlohy naplnila.

c) Poznámky a stručné zhodnotenie jednotlivých kapitol:

Prvá kapitola – Metodológia dizertačnej práce – je poňatá ako vymedzenie základného cieľa, úloh a použitých metód spracovania dizertačnej práce, čo považujem za správne.

Druhá kapitola, nazvaná **Teoretické východiská procesu pomáhania**, rieši v jednotlivých podkapitolách štruktúru tohto procesu – najmä z hľadiska zmyslu (cieľa) pomáhania, aktérov pomáhania a teoretických koncepcií, ktoré tento proces modelovo rozpracovávajú. Opierajúc sa o názory renomovaných autorov poukazuje autorka aj na rôzne stupne pomáhania, pričom je podľa môjho súdu dôležité pre každého jednotlivca v spoločnosti pochopiť, že môže pomáhať ľuďom vo svojom okolí na báze poznatkov, ktoré získal prirodzeným spôsobom v procese vzdelávania a sociálneho učenia, prípadne každodennou pracovnou činnosťou, ktorá zahŕňa aj základné poznatky o poskytovaní prvej pomoci pri úrazoch

a nemociach, pri dodržiavaní pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, v protipožiarnej prevencii a prvotných zákrokoch pri hasení požiaru (vrátane možných zranení z popálenia a pod.), ako aj rady kolegom a starostlivosť o spolupracovníkov pri výkone ich profesijných činností a tak ďalej.

Inou situáciou je, keď sa vybraní ľudia cieľavedome a dlhodobo na pomáhanie pripravujú a sú schopní poskytovať pomoc na profesionálnej, resp. poloprofesionálnej úrovni. Autorka správne poukazuje aj na možnosti vzniku rôznych závislostí tých, ktorým sa pomáha od pomáhajúcich, prípadne sa tak znižuje ich snaha a ochota pomôcť si sami sebe. Poukazuje aj na ďalšie momenty, ktoré sú protirečivé voči pomáhaniu, poprípade, kedy pomáhanie je len zástierkou pre iné (aj morálne pochybné) činnosti – keď sa napr. pacient umiestni v nemocnici, aby sa ušetrilo v domácnosti na kúrení v zimnom období.

Spoločne s uvedeným poukazuje autorka na to, že aj pomáhajúci potrebujú v istých situáciách pomoc – v prípade prejavov syndrómu vyhorenia (burn out), pri zdravotných problémoch, konfliktných situáciách a pod. Zdôvodňuje hlavne metódy kolegiálneho poradenstva, supervízie a supervízie s odborníkom.

Som toho názoru, že autorka citlivo a presvedčivo spracovala túto kapitolu, ktoré je vhodným metodickým vodidlom pre spracovanie nasledujúcich kapitol.

Tretiu kapitolu tvorí Charakteristika ošetrovateľstva a ošetrovateľskej profesie.

V úvode kapitoly a v časti 3.1 uskutočňuje autorka logicko-historickú reflexiu vzniku ošetrovateľstva – od živeľnej pomoci k formovaniu profesionálnych postupov až k asistencii lekárovi. To aj na základe systematického vzdelávania sestier, vzniku profesijných organizácií a vnášania vedeckých poznatkov do tohto procesu – vrátane postupného utvárania podmienok pre vznik ošetrovateľstva ako relatívne samostatnej vednej disciplíny. Autorka dokázala na pomerne malom priestore poukázať na najdôležitejšie aspekty genézy ošetrovateľstva – prehľadným a zrozumiteľným spôsobom.

V časti 3.2 sa zaoberá hlavnými metódami ošetrovateľskej starostlivosti – aj s využitím odbornej literatúry a poznatkov z vlastnej praxe, čo je cenné a osočné. Jednotlivé metódy sú stručne uvedené – s ich kladmi a záporami, na základe čoho je táto časť kapitoly funkčná.

Štvrtá kapitola – Profesia zdravotnej sestry ako jedna z pomáhajúcich profesií – sa v úvode venuje vymedzeniu pojmu „profesia“ – s aplikáciou na profesiu zdravotnej sestry. Autorka mohla ešte uviesť aj pojem „špecializácia“, pretože následne uvádza možnosť špecializovaného štúdia zdravotných sestier, na základe čoho získavajú špecializovanú kvalifikáciu v rámci profesie.

V časti 4.1 ďalej rozoberá *sociálne roly zdravotnej sestry*. Charakterizuje sociálnu rolu všeobecne a definíciu aplikuje na roly zdravotnej sestry, ktorých klasifikáciu uvádza. Domnievam sa, že nejde o jedinú možnú klasifikáciu, pretože konkrétne roly vyplývajú zo zaujímanej pracovnej pozície zdravotnej sestry, ktorých možný inventár autorka uvádza v časti 4.2. Na základe toho by bolo možné uvažovať aj o role preventívnej (profylaktickej), supervíznej a pod.

Na túto časť by mohla plynule nadviazať podkapitolou 4.6 – *Sociálne postavenie zdravotných sestier* – pretože problém sociálneho statusu (prestíže, authority) sa veľmi úzko viaže na zaujimanú sociálnu pozíciu a na úroveň výkonu jednotlivých sociálnych rolí zdravotných sestier. Autorka ich vzájomnú väzbu a podmienenosť mohla stručne charakterizovať.

Časti 4.3 a 4.4 sú venované *zdravotníckemu tímu a registrovanej sestre* – s ich obsahom vyjadrujem súhlasné stanovisko.

Časť 4.5 sa zaoberá *Kvalifikačnou prípravou zdravotných sestier* – v zmysle požiadaviek Európskej únie. Autorka mohla stručne uviesť súčasný stav – realizovaný napr. v posledných piatich rokoch.

Obsahom *piatej kapitoly* je komparácia **vzdelávania zdravotných sestier v Českej republike a v Poľsku**. Autorkou uskutočnená komparácia postihuje podľa môjho názoru základné rozdiely v prístupe k vzdelávaniu zdravotných sestier v analyzovaných republikách a zodpovedá zámeru autorky, s čím možno vyjadriť súhlas. Časť 5.1 (hlavne 5.1.1) sa vracia hlbšie do histórie, čo mohla vyriešiť v tretej kapitole práce.

Šiesta kapitola, nazvaná **Identifikácia súčasných vzdelávacích potrieb celoživotného vzdelávania zdravotných sestier**, je orientovaná na vymedzenie pojmov „kvalifikácia“ a „kompetencia“ všeobecne a v aplikácii na profesiu zdravotnej sestry, na základe čoho sú koncipované požiadavky na vzdelávanie hlavne stredného zdravotníckeho personálu (s dôrazom na jeho andragogické aspekty). Autorka vymedzuje obsah tzv. andragogického kurikula (6.3.1), ktoré následne aplikuje na fungovanie konkrétnej sociálnej organizácie - Karvinské hornické nemocnice, a.s. Jednotlivé vzdelávacie moduly, realizované v predmetnej nemocnici, logicky na seba nadväzujú a dávajú zamestnancom pomerne široký prehľad o jednotlivých oblastiach činnosti nemocnice – s dôrazom na chápanie sociálno-kultúrnych súvislostí a personálneho manažmentu, vedenia ľudí, sociálno-psychologických aspektov činnosti ľudí a skupín, ako aj etických dimenzií medziľudských vzťahov.

Súčasťou kapitoly je aj hodnotenie andragogického kurikula (6.3.4), v ktorom je uskutočnená spätná väzba efektívnosti a účinnosti realizovaného vzdelávania zamestnancov. Táto časť je spracovaná prehľadne a jej hodnotenie je logicky zdôvodnené.

Siedma kapitola je venovaná **empirickej sociologickej sonde – hodnoteniu výsledkov andragogického kurikula**. Autorka postupovala v tejto kapitole systematicky – na základe spracovaného projektu empirického výskumu, založenom na uplatnení techniky dotazníka. Projekt obsahuje všetky potrebné náležitosti, ktoré majú obsahovať jednotlivé fázy výskumu – počnúc prípravnou, cez realizačnú, po záverečnú.

Generalizácia empirických údajov, zistených na skúmaných výberových súboroch, je uskutočnená prehľadne a zrozumiteľne. Čiastkové závery sú uskutočnené adresne podľa jednotlivých profesijných kategórií a oblastí činnosti. Kvantitatívne spracovanie údajov (tabuľky a grafy) sú zhotovené na veľmi dobrej úrovni.

V rezumé a v závere dizertačnej práce autorka vyhodnotila splnenie cieľov a úloh dizertačnej práce – presne a kriticky. Možno s jej závermi vyjadriť súhlas.

d) Prínos dizertačnej práce

V podstate súhlasím s uvedením prínosu dizertačnej práce, ako ho formulovala autorka v závere dizertačnej práce.

Za teoretický prínos považujem skutočnosť, že autorka poukázala ako na teoretické základy a koncepcie zdravotníckej profesie (s dôrazom na profesiu a špecializácie stredného zdravotného personálu), ale uskutočnila aj určitú konfrontáciu rôznych vedeckých názorov a teórií s realitou zdravotníckej profesie. Z nich vyplynula aj aktuálna potreba systematického vzdelávania zdravotníckych pracovníkov pre ich lepšie uplatnenie v reálnej praxi.

Za teoreticko-praktický a praktický prínos dizertačnej práce pokladám na jednej strane obsahové vymedzenie andragogického kurikula a na druhej strane realizáciu empirického sociologického výskumu, zameraného na saturáciu tohto kurikula v konkrétnych podmienkach zvolenej sociálnej organizácie – Karvinské hornické nemocnice, a.s.

e) Otázky pre doktorandku:

1. Stručne objasnite vzťah medzi sociálnou pozíciou a sociálnymi rolami zdravotníckych pracovníkov.
2. Ako chápete vzťah medzi objektom, predmetom a cieľmi empirického výskumu?

Celkový záver

Mgr. Ivona BURYOVÁ spracovala dizertačnú prácu, ktorá zodpovedá požiadavkám na práce tohto druhu. Preukázala schopnosti pre samostatnú a tvorivú vedeckú činnosť, spojenú ako s teoretickým osvojením si riešenej problematiky, tak aj s výskumnými a prakticko-aplikačnými aspektmi. Prírodzene, v obsahu dizertačnej práce sa dopustila aj niektorých nepodstatných nepresností, ktoré v konečnom dôsledku neznižujú hodnotu vytvoreného diela.

Na základe uvedeného navrhujem Mgr. Ivone Buryovej **udelit' akademický titul doktor (PhD.)** v doktorskom študijnom odbore Andragogika.

(/)